

Vooruitblik ganzen- en zwanenseizoen 1995/96

Op het moment dat deze SOVON-Nieuws verschijnt, zijn de eerste *Grauwe Ganzen* uit het Noorden reeds in Nederland gearriveerd. Zij vormen het begin van een nieuw seizoen ganzen- en zwanentellingen 1995/96. In een eerder nummer is reeds aandacht besteed aan de achtergronden van dit watervogelproject van SOVON. Hieronder enkele organisatorische perikelen en enkele impressies uit het veld, met daarbij speciale aandacht voor de *Grauwe Gans*.

Organisatie

Tellingen van ganzen kunnen bogen op een lange historie. Reeds enkele decennia worden de aantallen en de ligging van de pleisterplaatsen van deze soortgroep op de voet gevolgd. In deze periode hebben de verschillende ganzenpopulaties grote ontwikkelingen doorgemaakt, terwijl daarnaast ook op het organisatorische vlak het een en ander is veranderd. In 1974 is de Ganzenwerkgroep Nederland opgericht om de organisatie van de ganzen tellingen te sturen. Sinds 1993 wordt de coördinatie verzorgd door SOVON en is het soorten-spectrum uitgebreid met zwanen. De rapportage wordt verzorgd door de SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, die op dit moment bestaat uit Jan Beekman (Kleine Zwaan), Leo van den Bergh (Rietgans, Canadese Gans), Cor Berrevoets (Rotgans Deltagebied), Bart Ebbinge (voorzitter, Rotgans Waddengebied), Trinus Haitjema (Kleine Rietgans), Kees

Koffijberg (secretaris, Knobbelswaan), Jules Philippona (Kolgans), Jouke Prop (Grauwe Gans), Bernard Spaans (Brandgans) & Menno Zijlstra (Wilde Zwaan). Het ligt in de bedoeling jaarlijks verslag te gaan doen van de tellingen. Het eerste rapport, over het seizoen 1993/94, is inmiddels gereed en valt binnenkort bij de tellers en andere betrokkenen in de bus. Tellerresultaten van voorgaande seizoenen (1990/91 tot en met 1992/93) zullen nog worden gepubliceerd in Limosa.

Seizoen 1994/95

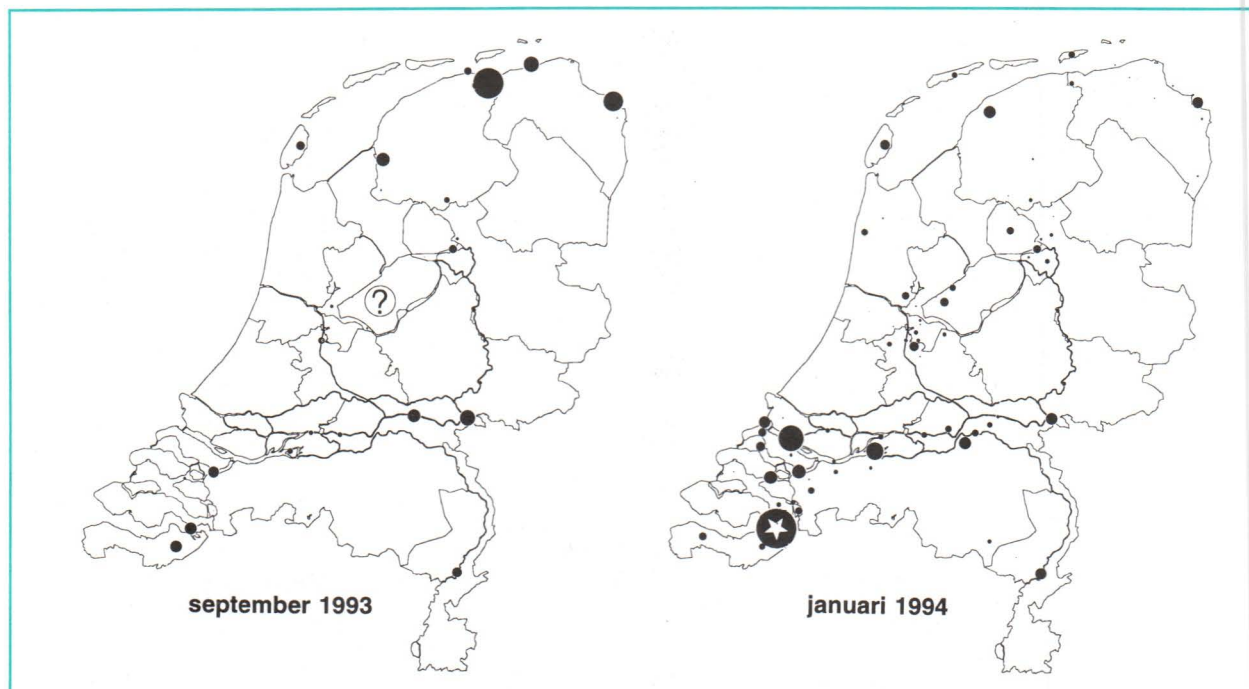
Op dit moment wordt er gewerkt aan het verwerken van de binnengekomen formulieren van het afgelopen tel-seizoen. Veel regiocoördinatoren hebben reeds hun materiaal ingestuurd, maar van een aantal belangrijke regio's ontbreken de gegevens nog. Het is op dit moment dan ook nog niet mogelijk een impressie van de getelde aantallen te geven. Wel lijkt het er op dat bij vrijwel alle tellingen een goede

dekking van telgebieden is gehaald.

Ook is in het afgelopen seizoen veel werk verricht achter het bureau, onder andere om de gebiedsindeling van de verschillende watervogelprojecten die nu door SOVON worden georganiseerd (Midwintertelling, Ganzen en Zwanen & Zoete Rijkswateren) meer op elkaar af te stemmen. Zo is in de regio Friesland in januari 1995 een nieuwe indeling van telgebieden geïntroduceerd. In veel andere regio's kon grotendeels gebruik worden gemaakt van de bestaande gebiedsgrenzen en zijn vaak enkel de coderingen gewijzigd. Naar verwachting zullen we in het komende seizoen beschikken over een min of meer definitieve indeling van telgebieden.

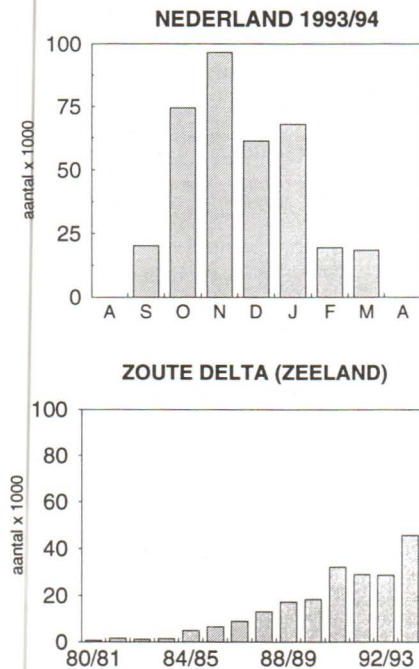
Aandacht voor Grauwe Gans

Zoals gebruikelijk staat de eerste telling van het seizoen, die van september, in het teken van de internationale telling van *Grauwe Ganzen*. In tegenstelling tot de andere ganzensoorten komen de eerste grote aantallen *Grauwe Ganzen* reeds in augustus naar ons land. Uit ringonderzoek is gebleken dat het hier voornamelijk om vogels van de Noorse populatie gaat, die onder invloed van de plaatselijke voedselsituatie en jachtdruk reeds in de zomer de broedgebieden verlaat. Deze ganzen concentreren zich in Nederland met name in de akkerbouwgebieden van de noordelijke provincies en in Flevoland (figuur 1), waar

Figuur 1. Verspreiding van *Grauwe Ganzen* in Nederland in september 1993 en januari 1994 (naar: SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep in druk). Stippen traploos van 1-5700 (grootste stip) ex. Stip met ster 43.933. Flevoland was niet geteld.

in de nazomer een groot areaal aan stoppelvelden, en dus een groot voedselaanbod, is te vinden. In september 1993 ging het om ruim 20.000 vogels, maar door het ontbreken van gegevens uit Flevoland, waar in september al meer dan 10.000 vogels kunnen pleisteren, moet dit aantal in werkelijkheid hoger zijn geweest. Meer dan de andere ganzen, zijn grote aantallen Grauwe Ganzen met name als doortrekker in Nederland aanwezig (figuur 2). Het hoogtepunt van de

Figuur 2. Aantalsverloop van Grauwe Ganzen in Nederland in 1993/94 (op basis van regulier getelde gebieden, naar: SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep in druk) en overwinterende aantallen in Zeeland aan de hand van wintermaxima vanaf 1980 (naar Meininger et al., 1994, 1995).

Meer over Grauwe Ganzen

Veel van wat in dit artikel vermeld wordt over trekwegen en overwintering van Grauwe Ganzen is ontleend aan de volgende literatuur:

- AMAT J.A. 1986. Numerical trends, habitat use and activity of Greylag Geese wintering in southwestern Spain. *Wildfowl* 37: 35-45.
- MEININGER P.L., BERREVOETS C.M. & STRUCKER R.C.W. 1994. Watervogeltellingen in het zuidelijk Deltagebied 1987-91. Rijksinstituut voor Kust en Zee rapport RIKZ-94.005, NIOO-CEMO, Middelburg/Yerseke.
- MEININGER P.L., BERREVOETS C.M. & STRUCKER R.C.W. 1995. Watervogels in de Zoute Delta 1991-94. Rapport RIKZ-95.025, NIOO-CEMO, Middelburg/Yerseke.
- VOSLAMBER B., ZIJLSTRA M., BEEKMAN J.H. & LOONEN M.J.J.E. 1993. De trek van verschillende populaties Grauwe Ganzen Anser anser door Nederland: verschillen in gebiedskeuze en timing in 1988. *Limosa* 66: 89-96.
- PERSSON H. 1992. De invloed van de jacht op de omvang van de broedpopulatie van de Grauwe Gans Anser anser. *Limosa* 65: 41-47.

najaarstrek is in oktober en november, wanneer ook de overige Scandinavische en de Oosteuropese Grauwe Ganzen passeren. Het grootste aantal tot nu toe waargenomen in Nederland is 96.500 in november 1993.

Het belangrijkste overwinteringsgebied voor Grauwe Ganzen in West-Europa, de Coto Doñana in ZW-Spanje, wordt gedurende de laatste winters geteisterd door aanhoudende droogte waardoor de ganzen worden geconfronteerd met een slechte voedselsituatie. In het verleden zijn hierdoor al eens grote aantallen Grauwe Ganzen omgekomen. Dergelijke berichten zijn er tot nu toe nog niet, maar het is niet ondenkbeeldig dat de slechte situatie in dit gebied z'n weerslag zal hebben op de populatie-omvang. Het is dan ook interessant te volgen welke aantallen Grauwe Ganzen het komende seizoen zullen worden waargenomen. Eerder is ook gebleken dat de jachtdruk in de Coto Doñana in sommige jaren z'n stempel drukt op de aantalsontwikkeling van verschillende sub-populaties Grauwe Ganzen in Europa.

Recent is ook het aantal overwinte-

rende Grauwe Ganzen in Nederland spectaculair gegroeid (figuur 2). De winterverspreiding wordt geheel gedomineerd door de Zoute Delta in Zeeland (figuur 1). De grootste aantallen verblijven hier in de omgeving van het Verdrongen Land van Saeftinge, aan de Westerschelde. Tegenwoordig worden hier 's winters meer dan 40.000 vogels geteld. Het is verleidelijk een verband te leggen tussen de toename van de Nederlandse overwintelaars en de situatie in ZW-Spanje. De aantalstoename in Zeeland is evenwel eerder het gevolg van lokale factoren, nl. het stopzetten van de jacht in Saeftinge. Ook ringonderzoek wijst niet op een uitwisseling tussen beide gebieden. Waarschijnlijk speelt ook de groei van de populatie als geheel een rol.

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat goede cijfers nog steeds een hoge actuele waarde hebben om allerlei ontwikkelingen in broed-, doortrek- en overwinteringsgebieden te kunnen volgen. Wij rekenen dan ook op uw medewerking in het komende seizoen.

Kees Koffijberg

Ganzen met kleurmerken

Geregeld komen er bij verwerking van de ganzen- en zwanetellingen waarnemingen binnen van individuen met kleurmerken. Hieronder een overzicht van ringprojecten bij ganzen. Waarnemingen van geringde ganzen gelieve men te sturen naar de volgende adressen.

Rietgans

- **Duitsland** Gele halsband met 3 inscripties. E. Rutschke, Zentrale für Wasservogelforschung und Feuchtgebietschutz in Deutschland, Allee nach Sanssouci, Villa Liegnitz, D-14471, Potsdam, Duitsland.
- **Noorwegen, Zweden & Finland** Blauwe of oranje halsband met 3 inscripties, soms gescheiden door één verticale streep. L. Nilsson, Ekologihuset, S-223 62 Lund, Zweden.

Kleine Rietgans

- **Denemarken** Blauwe halsband met 3 inscripties of een blauwe of rode pootring met 2 inscripties. J. Madsen, National Environmental Research Institute, Grenåvej 12, DK-8410 Rønne, Denemarken.

Rotgans

- **Nederland, Duitsland en Siberië** Twee pootringen (elke poot één) met 1 inscriptie. Kleuren geel, wit, lichtgroen, blauw, oranje en rood. Bart Ebbinge, IBN-DLO, Postbus 23, 6700 AA Wageningen.

Kolgans

- **Duitsland** Gele halsband met 3 inscripties. E. Rutschke, zie Rietgans.
- **Siberië** Metalen ring gecombineerd met een rode of groene pootring zonder inscriptie of witte halsband met 3 inscripties. J.H. Mooij, Zentrale für Wasservogelforschung und Feuchtgebietsschutz in Deutschland, Biol. Station Wesel, Diersfordter Strasse 9, D-46483 Wesel, Duitsland.

Dwerggans

- **Zweden** Meerdere gekleurde pootringen zonder inscriptie en een metalen ring. Kleuren variabel. L. von Essen, Öster-Malma, S-640 50 Björnlunda, Zweden.
- **Finland** Blauwe halsband met 2 inscripties. J. Markkola, Märssyti 1 F 6, SF-90560 Oulu, Finland.

Grauwe Gans

Halsband met 3 inscripties. Kleuren groen (*Nederland, Polen*), blauw (*Denemarken, Noorwegen, Zweden & Finland*), geel (*Duitsland*), rood (*Tsjechië*) en wit (*Oostenrijk*). In *Spanje* zijn witte en zwarte halsbanden gebruikt met 3 inscripties, gescheiden door één verticale streep. Informatie via: Maarten Loonen, Zoologisch Laboratorium Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 14, 9750 AA Haren.

Brandgans

Twee pootringen (elke poot één) met 1 inscriptie. Kleuren geel, wit, blauw, oranje en rood. Kjell Larsson, Department of Zoology, Uppsala University, Villavägen 9, S-752 36 Uppsala, Zweden.